

Att välja bort Sverige

–En studie om unga akademiker med
invandrarbakgrund: *Konstruktionen av identitet
och ingången till arbetsmarknaden.*

Av: Rayen Hormazábal Contreras
Handledare: Maria Borgström

Innehåll

Abstract	4
Sammanfattning	5
Bakgrund/Problemområde	6
Syfte	7
Tidigare forskning	7-11
Identitet.....	7-8
Ekonomisk och politisk globalisering i svensk kontext.....	8-9
Flerspråkighet och identitet.....	9-10
Statistik: Arbete - Utbildning - Föräldrarnas Födelseland.....	10-11
Teoretisk bakgrund	12-14
Tredje identitet.....	12-13
Kosmopolitism.....	13-14
Svenskhet.....	14
Metod	15-20
Intervjuer.....	16
Semistrukturerade Intervjuer.....	17
Ostrukturerade Intervjuer.....	17
Personliga Intervjuer.....	17
Urval av Informanter.....	18
Informanterna.....	18-19
Data insamling.....	19
Tillvägagångssätt.....	19
Reflexivitet.....	19
Forskarens Roll.....	19
Reliabilitet.....	20
Validitet.....	20
Etik.....	20
Dataanalys	21-23
Redogörelse av Resultat	24-33
Arbete.....	24-26
Kapital.....	26-28
Svenskhet.....	28-31
Medvetenhet.....	32-33

Analys av resultat	33-34
Diskussion.....	35-40
Identitet.....	36-37
Medvetenhet.....	37-38
Vad händer nu?.....	38-40
Referenser.....	41-42
Bilaga 1.....	43-44

Abstract

Swedish authorities are alerting the civil society *public* of an increasing need for employees with high skills in the coming years. Meanwhile high educated youth is being discriminated by the labor market. Some of these young people have educated themselves in Sweden and choose to work abroad. The impact of this issue in tomorrow's labor market in Sweden is still uncertain.

The main objective of the inquiry is to find out why some of the young people with academics studies and with an immigrant background, that have been raised in heterogeneous environment rule out/opt out Sweden after completing higher studies.

The study was conducted through qualitative methods and the data was collected through interviews.

The study shows that young people are aware of their educational and cultural capital, and the construction of their identity and also their position *Status* in the Swedish society. This consciousness together with the need of learning about other cultures brings forth the decision of working abroad.

Keywords: identity, language, culture, Swedishness, consciousness.

Sammanfattning

Svenska myndigheter har ett flertal gånger påpekat att framtidens arbetsmarknad kommer att behöva kompetent och högskoleutbildad arbetskraft. Samtidigt diskrimineras unga högutbildade i arbetsmarknaden. En del av dessa ungdomar har utbildat sig i Sverige och väljer att arbeta utomlands. Konsekvenserna som detta kan ha i Sveriges framtida arbetsmarknad är oklara.

Syftet med undersökningen är att studera varför vissa akademiska ungdomar med invandrarbakgrund som har växt upp i heterogena miljöer väljer bort Sverige efter högre studier. Målet är att förstå och förklara ett aktuellt fenomen.

För att genomföra studien har en kvalitativ metod använts. Data har insamlats genom intervjuer.

Studien visar att ungdomar är medvetna om sitt kulturella utbildningskapital, konstruktionen av sin identitet, samt positionen som de har i det svenska samhället. Denna medvetenhet tillsammans med behovet av att lära sig om andra kulturer underlättar besluten om att arbeta utomlands.

Nyckelord: identitet, språk, kultur, svenskhet, medvetenhet.

Bakgrund och problemområde

Stigmatiseringen av vissa bostadsområden samt okunskapen som finns i det svenska majoritetssamhället när det gäller andra kulturer, religioner, språk osv, resulterar i en strukturerad diskriminering och särbehandling av en heterogen grupp som pekats ut som homogen, alltså ”invandrarna” (Ehn, et al., 2005). Unga som är födda eller som i tidig ålder kom till Sverige samt har en annan bakgrund än svensk betraktas sällan som svenskar av majoritetssamhället. I skolan kallas de för invandrabarn, i media för invandrare, i statistiken för andra generationens invandrare, politikerna kallar dem för nysvenskar, vissa kallar dem för ”svartskallar” eller ”blattar”. Det är oklart om de känner igen sig i dessa benämningar samt om benämningarna påverkar deras identitet (er).

Inom en kort period kommer Sverige ha behov av arbetskraft med högre kompetens. Samtidigt diskrimineras många utrikes födda på arbetsmarknaden (Andersson, 2011, 23 mars). Detta är ett dilemma som kan ha drastiska konsekvenser för det svenska samhället. Diskriminering som vissa svenskar utsätts för på grund av sitt namn, nationell-, religiös-etnisk bakgrund, eller hudfärg kan bland annat vara en anledning till att många svenskar väljer bort Sverige när det gäller att söka arbete. Flera unga högutbildade med annan bakgrund än svensk söker bättre arbetsmöjligheter utanför Sverige.

Svenskarna definieras i relation till nationalism och svenskhet. Dessa två begrepp bygger på synen på medborgarna som en homogen grupp, vilket inte är fallet i det svenska samhället. Problemet är att svenska institutioner samt arbetsgivare söker en profil hos människor som utsluter en grupp av det svenska samhället, bland andra, ungdomar som bor i invandrartäta områden. Arbetsförmedlingens generaldirektör, Angeles Bermudez-Svankvist, är orolig över arbetssituationen i Sverige och säger till dagstidningen DN *”Vi måste tala klarspråk- Vi har en diskriminering på arbetsmarknaden i Sverige. De är därför 200 000 utrikes födda står utanför”* (Andersson, 2011, 23 mars).

Denna komplexa situation ligger till grund för de få arbetsmöjligheter som finns i Sverige för högutbildade ungdomar med invandrabakgrund.

Syfte

Syftet med undersökningen är att studera varför vissa akademiska ungdomar med invandrarbakgrund som växte upp i heterogena miljöer¹ väljer bort Sverige efter högre studier, detta för att kunna förstå ett aktuellt fenomen.

Frågeställningen är: *Vilka faktorer påverkar utvandringen av högutbildade ungdomar med invandrarbakgrund?*

Tidigare forskning

I bakgrunden introducerades svenska myndigheters varning till allmänheten för ett ökat behov av arbetskraft med högre kompetens under de kommande åren. Det påpekas även att det förekommer diskriminering på den svenska arbetsmarknaden som försvårar inträde i den för högutbildade med annan bakgrund än svensk. Det finns ungdomar i Sverige som har levt minst i två kulturer och även mellan dem, (svenska samhällskultur, hemmets kultur som är präglad av invandrade föräldrars kulturarv samt bostadsområdets kultur, som är en kultur med mångkulturella dimensioner). Det handlar om ungdomar som behärskar det svenska språket, känner till sociala koder och samtidigt har vuxit upp i ett hem med ett annat språk än det svenska, vilket innebär flerspråkighet samt att de behärskar fler och annorlunda sociala koder än de svenska. För att förstå hur individerna konstruerar sin identitet följer en presentation av studier om identitet och flerspråkighet. Sedan redogörs för ekonomisk och politisk globalisering i Sverige samt om en studie om ungdomarnas deltagande i svenska arbetsmarknaden.

Identitet

Maria Borgström (1998) har studerat ungdomar med Latinamerikansk socio-kulturell identitet i Sverige. För att förstå hur ungdomar ser på sin livssituation studerade hon aspekter av identitet, språk, och kultur. Studien visar att det sociala rummet har stor betydelse för ungdomarnas självkänsla och trygghet. Skolan representerar det svenska samhället, dess normer och koder. Hemmet representerar föräldrarnas och deras egen

¹ Med heterogena miljöer menas invandrantäta bostadsområden i Stockholm.

bakgrund. Bostadsområden, där de flesta invånare har annan bakgrund än svensk, är enligt Borgström (1998) tryggast för dem. Inte bara för att dem känner till dem sociala koderna, vilket dem även gör i olika grad i de tidigare nämnda sociala rummens, men främst för att de identifierar sig med andra ungdomar som har liknande livshistorien, talar flera språk osv.

Hylland Eriksen (2007) menar att människor har ett behov av att kategorisera för att kartlägga världens oändliga "aspekter". Enligt författaren hör etnisk kategorisering till samma behov. Han menar också att det finns ett samband mellan sociala processer och människors personliga identitet. Han fokuserar främst på etnisk identitet och menar att denna uppkommer med existerandet av "de andra" som bekräftar likheter inom grupper och olikheter utanför dem. Detta betyder att social gemenskap konstrueras i relation till andra och att den blir starkare och mer betydelsefull när den upplevs som hotad. Hylland Eriksen (2007) menar att denna relation oftast är en kontrast. Ibland tillskrivs vissa grupper en kategori eller etnisk grupp, och senare känner de igen sig i den tillskrivna kategorin, även om den inte har att göra med deras ursprung eller självuppfattningar. Hylland Eriksen (2007) använder sig av begreppet "etniska anomalier" för att beskriva individer som har föräldrar som har emigrerat och för barn till "blandade" föräldrar, d.v.s. från olika etniska grupper. Enligt Hylland Eriksen (2007) har dessa individer (etniska anomalier) tre alternativa vägar att följa när det gäller identitet **i**) att assimileras till majoritetssamhället, *-om samhället tar i mot dem-* **ii**) att bilda sin egen etniska kategori **iii**) att vara lojala med föräldrarnas etniska kategori och försöka smälta in i den, trots att de inte känner igen sig i den (Hylland Eriksen, 2007: 82-83).

Ekonomisk och politisk globalisering i svensk kontext

Håkan Thörn (2004) diskuterar nationell identitet och mångkulturalitet över tid i Sverige samt hur den har påverkats av globaliseringen. Han menar att globaliseringen inte är en ny process utan att snarare all mänsklig historia från neolitiska perioden framåt har präglas av kulturell globalisering, där olika lärdomar spreds genom folkvandring.

Kultur är inte statisk, den förändras, det är ett sätt att leva som påverkas av ekonomi,

politik och blir till en samhällsdimension. Identitet är enligt Thörn, (2004) ett förhållande mellan individ och kollektiv, där klass, kön, nation bland andra aspekter påverkar dessa förhållanden. Kollektiva identiteter är samhällets grund och de påverkas av historiska händelser. Nationell identitet är den kollektiva identiteten med mest inflytande.

Enligt Thörn (2004) har de senaste åren den nationella identiteten fragmenterats. I det svenska fallet har den nationella politiska ekonomiska processen "folkhemmet" rivits ned av den ekonomiska och politiska globaliseringsprocess som Sverige är en del av bland annat i och med att landet tillhör den Europeiska Unionen, EU. Folkhemmet -1920- var tänkt som en politik där nationell ekonomisk tillväxt skulle garantera svenska medborgare välfärd. Resultaten blev en nationell hegemoni speglad av en kollektiv identitet, med bestämda politiska och ekonomiska innebörder som i sin tur var förankrade i samhällsinstitutioner (media, skola, vård, bl.a.). Under 1990-talet intensifieras den globala politiken och den globala ekonomin. Sverige går med i EU och idag finns inte folkhemmet kvar som politiskt och ekonomiskt projekt. Däremot är den tills idag fortfarande en del av den politiska identiteten av det svenska samhället. Därför talar forskaren om fragmenteringen av folkhemmets nationella identitet och politisk kultur (Thörn, 2004).

Flerspråkighet och identitet

Charlotte Haglund (2004) har genomfört en studie om monokulturalitet och enspråkighet som norm. Genom att intervjua barn från mångkulturella miljöer i Sverige tar hon reda på hur dessa barn upplever sin identitet i relation till språken de talar och till skolan som representerar monokulturalitet och enspråkighet. Hon kommer fram till att den dominerande gruppen i samhället definierar vad som är värdefull kunskap. Elevernas modersmål räknas inte in i denna värdefulla gruppering av kunskap. Detta resulterar i att eleverna väljer att anpassa sig till skolans förväntningar.

Haglund (2004) kommer bland annat fram till att barn växer upp med språk, normer och värderingar och att denna samling av kunskap utgör barnens kapital som blir en värdefull resurs i hemmet. När den offentliga arenan präglas av ett annat språk, andra värderingar

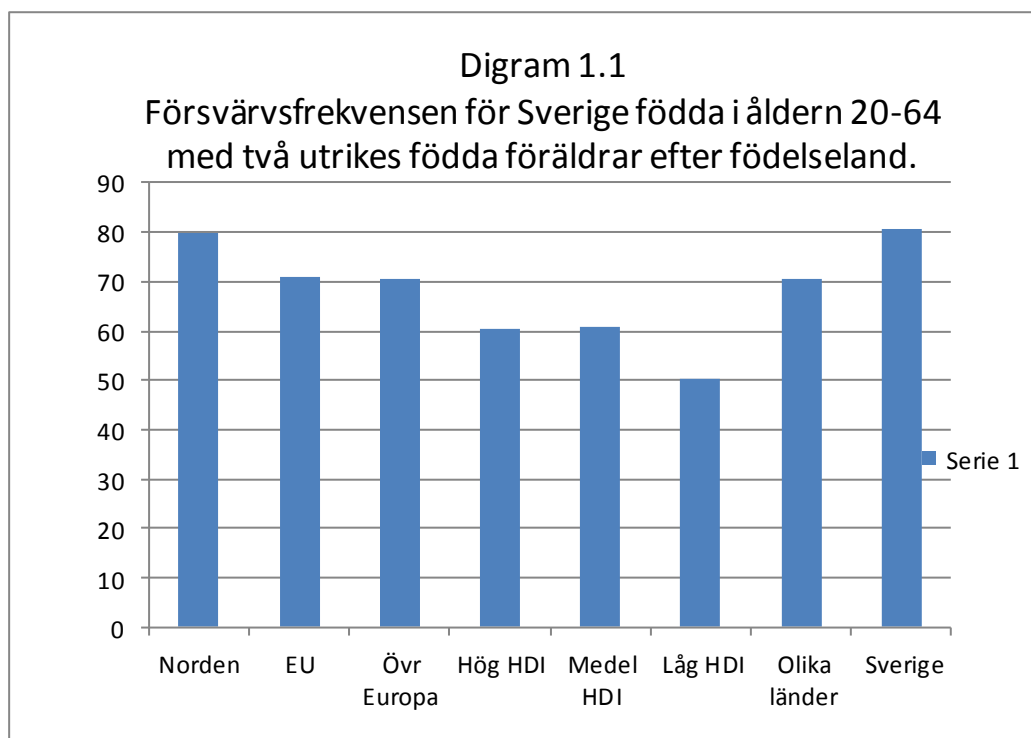
och normer börjar barnet att samla på sig nytt kapital i kontakten med skolan eller förskolan. Hon menar att skolan är en institution som har makt över individen och där hegemonin blir till hos individen. Hegemoni är en kraft som verkar bortom individens medvetande, där han eller hon medverkar i reproduktionen av den processen där maktordningen och segregering integreras. Forskaren exemplifierar detta genom att visa hur barn förnekar sina språkkunskaper, undervärderar dem och sätter större värde till svenska språket i vissa sammanhang. Essensialistiska och monologiska tolkningar av identitet och språk är mindre komplicerade förklarar Haglund (2004) och tenderar därför att få större erkännande.

Haglund (2004) visar att individens identitet inte är naturligt given utan den skapas och formas när barn och ungdomar rör sig mellan bl.a. heterogena kulturer och språk. Hon menar att individerna inte är passiva bärare eller offer av samhällsstrukturer, individer kan påverka genom att ifrågasätta strukturen och på det sättet bli aktiva i omvandlingen av dess egen verklighet.

Statistik: Arbete- utbildning- föräldrarnas födelseland

Statistiska centralbyrån (2010) visar i en rapport att demografiska beteenden skiljer sig för individer födda i Sverige med utrikes födda föräldrar och med individer födda i Sverige med inrikes födda föräldrar. Studien redovisar skillnader och likheter kring individens utbildning och status på arbetsmarknaden i relation till föräldrarnas födelseland. Det visas bland annat att det finns stora skillnader i förvärvsfrekvensen² beroende på var föräldrarna är födda. Hos individer som har föräldrar födda i Norden skiljer sig förvärvsfrekvensen betydligt mindre för individer med båda föräldrar födda i Sverige. Däremot för individer med föräldrar födda i länder med låg HDI (Human Development Index) är skillnaden i förvärvsfrekvensen betydligt större för individer med båda föräldrar födda i Sverige. Diagram 1.1 visar förvärvsfrekvenser i relation till föräldrarnas födelseland för Sverige födda i åldern 20-64 under åren 2008. Bilaga 1 visar en lista på länder i de olika ländernas grupper.

² Förvärvsfrekvensen vill säga andelen i procent som förvärvsarbetar.

Diagrammen visar att individer med föräldrar födda i Sverige har lättare tillgång till arbetsmarknaden. Den visar även att ju längre bort från Sverige föräldrarna är födda, eller ju fattigare landet där föräldrarna är födda är, desto svårare är tillgången till den svenska arbetsmarknaden för individen. I rapporten tolkar statistiska centralbyrån dessa resultat som att yngre individer med minst en förälder född utomlands har det svårare än de med två föräldrar födda i Sverige att etablera sig på arbetsmarknaden.

När det gäller andel förvärvsarbetare i åldern 20-64 året 2008 med eftergymnasial utbildning visar studien att högutbildade jobbar mer än dem som har två föräldrar födda i Sverige samt att för individer som har föräldrar födda utanför Europa ligger förvärvsfrekvensen lägst ned med skillnader upp till 10 % i jämförelse med förvärvsarbetare med två Sverigefödda föräldrar.

Samma studie visar kopplingen utbildning-yrke att det finns en överutbildning hos individer med föräldrar födda i Europa (exklusive EU, se bilaga 1) och i länder utanför Europa. Det vill säga att andel yrken som ”matchar” utbildningen hos en individ är högre

för de med föräldrar födda i Sverige, Norden och EU.

Teoretisk bakgrund

Teorierna som användes i studien fokuserar på förståelsen av identitet. Först ska det redogöras för teorin om ”Tredje Identiteten” som behandlas av Katrin Goldstein-Kyaga och Maria Borgström (2009). Sedan följer en redogörelse kring teorin om kosmopolitism av Ulrich Beck (2005) och slutligen presenteras en diskussion kring svenskhet (Ehn, Frykman & Löfgren, 2005).

Tredje identitet

De senaste åren har det blivit lättare för människor med rötter i olika delar av världen att mötas på samma plats. Två viktiga faktorer som har påverkat är dels den ökande migrationen mellan länder samt till stora städer, dels kommunikation och informationsutvecklingen som de senaste åren har blivit snabbare och påtagligare än tidigare. Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) behandlar det som de kallar för en ny slags identitet, som växer fram i denna nya globaliserad värld hos människor som lever i mångkulturella miljöer. I vissa bostadsområden möts människor med rötter från olika delar av världen, dessa människor gör anspråk på rätten till olikhet samtidigt som de kräver jämlikhet i samhället (Borgström & Goldstein-Kyaga, 2009, s. 27).

Enligt Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) har människor med tredje identitet ett olikhetsmedvetande som frigör dem från idéer kring nationalism och tankar om ursprungssubjektivism som identitetsnormer. Det utvecklas istället en flexibel och kontextuell identitet, som uppstår som en *både-och* känsla, snarare än som en *halv* eller *antingen-eller* identitet. Forskarna menar att i vissa fall kan de aspekter som skapar identitet hos människor som lever i mångkulturella miljöer vara motsägelsefulla, däremot lyckas människor i fråga anpassa sig till olika kulturella kontexter och växla mellan olika miljöer. Detta heter kodväxling.

Borgström och Goldstein-Kyaga, menar att kodväxlingen sker på naturligt sätt utan

ansträngning, eftersom den tillhör vardagen. Den utvecklas när människor har behovet att förhålla sig till olika kulturella grupper samtidigt. Eftersom vissa människor har denna förmåga kan man säga att de även tillhör lika mycket till dessa olika grupper. Samtidigt rör det sig om människor vars sociala liv många gånger sträcker sig utanför nationens gränser. Människor kan röra sig inom olika sociala rum genom att använda sig av mekanismerna som globaliseringen bringar som exempelvis kommunikation och resande. Tredje identiteten beskrivs av forskarna som gränsöverskridande, mångdimensionell, kontextuell och föränderlig (Borgström & Goldstein-Kyaga, 2009).

Kosmopolitism

Sociologen Ulrich Beck, (2005) behandlar och analyserar *kosmopolitismen*. Han menar att människor, oberoende religion, nationalitet eller etnicitet delar en gemenskap, detta är kosmopolitismen. Tidigare ansågs kosmopolitismen som något allt för stort och abstrakt för att kunna ha betydelse i samhället. Då var nationalismen och patriotismen det som ansågs uppfylla samhällets behov. Enligt Beck (2005) är idag kosmopolitismen inte lika abstrakt, eftersom globaliseringen finns överallt. Inom kosmopolitismen finns det inget förnekande av kulturella skillnader mellan människor. Det som forskaren menar är att människor ska acceptera varandras olikheter och skillnader. Samtidigt står kosmopolitismen för tanken om att människor i första hand tillhör till mänskligheten och därefter till etniska eller nationella identiteter. Detta innebär att man integrerar alla människor till sin egen grupp.

Beck (2005) påstår att verkligheten har blivit kosmopolitisk runt om i världen på grund av globaliseringen av kommunikationen, politiken, lagar, ekonomin, osv. Resultaten blir ett kosmopolitiskt medvetande hos individer. Han gör även en tydlig beskrivning om att kosmopolitismen inte står i opposition till nationalism eller till etnicitet, utan snarare utgör summan av dem. Kosmopolitismen står för hur man, i samhället, förhåller sig till annorlunda mönster, utan att undervärdera, eller utesluta dem från majoritetssamhället. De kosmopolitiska institutioner och nationer beskrivna av författaren är bärare av principen om kulturell, religiös och etnisk tolerans.

Svenskhet

Under Andra världskriget och efter Sovjetunionens fall växer i Europa fram en skam kring nationalism. I Sverige blir detta tydligt. Det anses omodernt och fel på många sätt att lyfta fram nationalistiska symboler eller nationalistiska tankesätt hos svenska medborgare. Senare, under 1990-talet börjar gränserna mellan ”vi och dem” blir tydligare på den europeiska kontinenten och inte minst i Sverige. Den europeiska unionen skärper nationella identiteter istället för att tona ner dem. Detta blir påtagligt i länder som Danmark, England, Frankrike, Holland och Sverige där nationalistiska partier tar större plats i den offentliga politiken (Ehn, et al., 2005).

Ehn m.fl. (2005) beskriver att under 1990-talet börjar frågan: Vad är typiskt svensk? att dyka upp i olika sammanhang, detta trots att svenskarna tidigare hade försökt att lägga dessa diskussioner bakom sig. Frågor kring nya kulturer i Sverige och om de svenska kulturmönstren dyker upp och diskuteras i olika sociala rum; inom median, utbildning, forskning. Ehn m.fl. (2005) förklarar att nationalismen lyfter fram vardaglig praxis som den nationella diskursen. Problemet med detta är att diskursen blir oförändlig medan de vardagliga vanorna hos människor förändras över tid. Därför menar Ehn m.fl. att det som är ”typiskt svenskt” är en föreställning som inte stämmer med verkligheten. Den är bara en liten del av dessa vardagliga vanor hos människor som har plockats upp som representativa symboler för svenskhet.

Det är visserligen annorlunda att vara svensk, dansk, eller fransk. Man lär sig det i vardagen och det har att göra med olika *habitus* hos människor. Dessa vanor är omedvetna självklarheter för individer. Den svenska vardagen produceras hela tiden av olika människor, vilket leder till att kulturmönster kommer att existera så länge det finns ett svensk samhälle. Problemet som lyfts fram är den oförändliga diskursen. Trots att samhället har förändrats enormt i Sverige de senaste åren beskrivs svenskheten i likalydande ord (Ehn, et al., 2005).

Metod

För att genomföra undersökningen har en kvalitativ metod används och data har insamlats genom intervjuer. Kvalitativa metoder skapar en lämplig ram för att utföra den här typen av studie där fokuset ligger i en djup beskrivning av meningen och tolkningen av personliga erfarenheter. Komplexiteten som forskaren Rossman (2006) lyfter fram beror på att de personliga erfarenheterna är socialt och historiskt konstruerade, därför är det viktigt, enligt honom att ta hänsyn till den sociala verkligheten och den historiska kontexten när man genomför en studie. Forskningmodellen siktar på att beskriva "The complexity of social interactions expressed in daily life" (Marshall och Rossman, 2006).

May (2002) citerad av Robson (2002) förklarar att strävan efter sann kunskap måste ske genom en komplex process av dekonstruktion av den sociala verklighet som studeras, för att senare kunna visualisera denna verklighet och förstå ett specifikt socialt fenomen, och slutligen bygga upp den eller "rekonstruera" den avslöjande verkligheten. Vid denna fas av processen kommer forskaren förmodligen att upptäcka nya element och därmed kunna lägga fram en slutsats ur en ny synvinkel, menar May (2002).

I det här sammanhanget kan den kvalitativa metoden underlätta analysen av samspelet mellan sociala konstruktioner och sociala interaktioner.

"Qualitative research is research that involves analyzing and interpreting texts and interviews in order to discover meaningful patterns descriptive of a particular phenomenon" (Auerbach och Silverstein, citerad by Kohler)

Därför är den kvalitativa metodologin till stor användning då den ger utrymme för att utforska livserfarenheten och sedan tolka den systematiskt.

Intervjuer

För att genomföra en intervju behöver forskaren ha en överenskommelse med intervjupersonen. Det är viktigt att personen ifråga får ett autentiskt uttryck av sina tankar och synpunkter, alltså forskaren kan inte komplettera själva intervjun med egna ord. Däremot bör intervjuerna följas av en analys från forskarens sida d.v.s. att intervjun bör följas av en strukturerad analys. Det positiva med intervjuer är att det inte behövs större utrustning, en bandspelare och eller en anteckningsbok räcker för datainsamlingen. Det är viktigt att poängtera att man inte kan använda sig av hemliga bandspelare, utan användningen av bandspelare måste ha godkännande av intervjupersonen (Denscombe, 2000). Även om intervjun kan tyckas likna en vanlig konversation är den mer komplex än så, eftersom forskaren bör ha en bestämd dagordning för diskussionen. Med hjälp av den samlas den relevanta informationen in för forskningen. Om en sådan ordning saknas är det lätt att diskussionen spårar ut i ovidkommande ämnen (Denscombe, 2000).

Denna typ av datainsamlingsmetod används när forskaren vill ha en djup insikt i ämnet tillsammans med få informanter. För att komma fram till detta beslut bör forskaren ställa sig ett antal frågor.

1. Behöver undersökningen verkligen den typ av detaljerad information som intervjuer ger?
2. Är det förnuftigt att förlita sig på information som samlas in från ett litet antal informanter?

(Denscombe, 2000)

Eftersom studien här baseras på informanternas erfarenheter och känslor är jag övertygad om att datainsamlingsmetoden är relevant. Jag tror däremot att frågeformulär inte skulle fungera lika bra, eftersom som ”emotionernas, erfarenheternas och känslornas natur är sådan att de snarare behöver utforskas än bara redovisas med ett ord eller två” (Denscombe, 2000: 132). Det finns flera olika typer av intervjuer. Följande redogörelse tar upp endast den typ av intervju som har används för denna undersökning.

Personliga intervjuer

Personliga intervjuer är den vanligaste och enklaste typen av intervju. Det är enkelt att genomföra en personlig intervju eftersom det bara handlar om två personer som måste komma överens om en tid: Intervjupersonen och forskaren. Den är även enklare att transkribera, eftersom informationen bara kommer från en källa. En personlig intervju är också relativt enkel att kontrollera (Denscombe, 2000). Den största fördelen med denna metod är att det kan vara lättare för intervjupersonen att tala fritt om sina synpunkter och få allt sagt, utan att bli avbruten och utan självcensur, vilket kan vara fallet om intervjun har två eller flera intervjupersoner samtidigt.

Semistrukturerade intervjuer

Vid semistrukturerade intervjuer har forskaren en lista av de ämnen som kommer att tas upp i konversationen, man kan även använda sig av ett antal frågor som ska besvaras. Men betoningen av dessa ämnen ligger hos intervjupersonen. Frågorna är flexibla och man är öppen för att låta den intervjuade utveckla sina svar fritt. Det positiva med en sådan metod är att det finns stora möjligheter att intervjupersonen tar upp ämnen som kan vara relevanta för studien och som forskaren inte hade tänkt på tidigare. Detta kan leda till studien blir rikare (Denscombe, 2000).

Ostrukturerade intervjuer

Vid ostrukturerade intervjuer ska forskaren ingripa så lite som möjligt. Intervjun sätts igång genom att presentera ett tema, det som följer beror sedan helt på intervjupersonen, det vill säga att forskaren inte är den som styr samtalet, utan snarare låter personen i fråga tala helt fritt. Forskarens arbete kommer senare när analysen av data görs. Det positiva med en sådan form av intervju är upptäckandet som kan ske genom att låta intervjupersonen tala. Det finns en otydlig gräns mellan ostrukturerade och semistrukturerade intervjuer, det kan även hända att forskaren rör sig fram och tillbaka mellan dem (Denscombe, 2000)

Urval av informanter

Innan sökandet av intervjupersonen tog plats strukturerades en profil som hjälpmedel för att begränsa sökandet. Valda kriterier var att personerna skulle ha *svensk utbildning och vara flerspråkiga*, det vill säga att förutom svenskan ha ytterligare ett språk som personen har växt upp med, *jobba utomlands* eller ha *konkreta ambitioner att göra det*. Sista kriteriet var att informanten skulle ha *vuxit upp i ett invandrartätt område*, eftersom detta nästan kan garantera att personen i fråga har varit i kontakt med andra kulturer under sin uppväxt.

I första hand togs kontakt med egna vänner och bekanta som passade för studien. Eftersom min vänskapskrets präglas av spansktalande använde jag mig av deras kontakter för att få tag på personer med annan bakgrund och därmed andra erfarenheter. Denna urvalsmetod kallas för snöbolls- eller kedjeurval. Med denna form av urval är det lättare att ta kontakt med personer som man annars har svårt att komma i kontakt med. I praktiken får forskaren ofta kontakter med andra människor intressanta för studien via personer som redan har intervjuats (Bryman, 2002). Det stämde även för denna studie eftersom jag fick kontaktuppgifter till nya informanter av den jag intervjuade i ett tidigt stadium av studien.

Informanterna

Sex personer ingick i studien, tre män och tre kvinnor. Samtliga växte upp i Stockholms förorter.

Informant 1: Carlos 31 år, chilensk bakgrund, civil ingenjör, som har jobbat i flera europeiska länder. Idag bor han och arbetar i Italien.

Informant 2: Maria 30 år, brasiliansk bakgrund, socionom, har flyttat till Brasilien för ett halvt år sedan.

Informant 3: Alex, 28 år, turkisk bakgrund, journalist, flyttade från Stockholm till London för 3 år sedan där han frilansar.

Informant 4: Amanda, 23 år, chilensk bakgrund, sjuksköterska, planerar att flytta till

Norge efter sommaren 2012.

Informant 5: Martin, 30 år, finsk bakgrund, geograf, bor och arbetar i Kina.

Informant 6: Anna 25 år, persisk bakgrund, sociolog, bor och arbetar i Spanien.

Datainsamling

Fyra bandade intervjuer genomfördes varav två av dem var semistrukturerade och fyra ostrukturerade. Samtliga var cirka en timme långa, (cirka 7 sidor transkriberat material för var och en av dem). Det skickades även ett antal frågor via e-mail till ytterligare två personer (cirka 4 sidor transkriberat material för var och en av dem).

Tillvägagångssätt vid analysen

Efter metodvalet började sökandet av informanter. Sedan följde transkriberingen av intervjuerna. Efter att intervjuerna fanns på datorn har de analyserats genom att jag läst igenom intervjuerna flera gånger, kodat dem, och jämfört dem med varandra, sorterat gemensamma och urskiljande ämnen i svaren. För analysen användes även de teoretiska diskussionerna för att koppla dessa till den ny insamlade data.

Forskarens roll

Under studiens gång har jag funderat mycket på hur min position påverkar studien eftersom jag delar erfarenheter med informanterna. Jag har vuxit upp i en av Stockholms förorter, har annan bakgrund än svensk, är tvåspråkig, osv. En del av informanterna kände jag redan från tidigare och funderade därför väldigt länge ifall jag skulle använda mig av deras berättelser. Men eftersom jag inte fick de svar som jag kanske förväntade mig, utan blev överraskad, kom jag fram till att de inte hade blivit påverkade av mitt sätt att tänka kring arbetslösheten bland akademiska ungdomar med annan bakgrund än svensk i Sverige.

På grund av min bakgrund och intresset som jag har kring ett ämne som ligger mig nära fick jag en positiv respons och ett positivt bemötande bland informanterna. Jag tolkar det som att det kändes bekvämt för dem att prata om saker som jag förstår. Detta blev dock

en svårighet för mig då jag var tvungen att fråga den vad de menade flera gånger, eftersom som informanterna ofta sa ”du vet vad jag menar”.

Reliabilitet

Reliabilitet handlar om huruvida undersökningens resultat blir det samma om den genomförs på nytt, eller om den påverkas av slumpmässiga eller tillfälliga betingelser (Bryman 2002: 43). För att kunna bevisa att frågan inte berör enbart min vänskapskrets utan även är aktuell i en stor del av ungdomsbefolkningen med annan bakgrund än svensk, har jag använt mig av statistiska centralbyråns siffror om utbildning i relation till ingång i arbetsmarknaden. Med hjälp av deras statistik kan man tydligt se att min subjektivitet kan lyfta fram en objektiv problematik i vårt svenska samhälle.

Validitet

Validitet går ut på en bedömning om slutsatser som ges utifrån en undersökning hänger ihop eller inte (Bryman 2002: 43). För att undvika validitetsbrist använder forskaren en specifik metod för analysen av data samt beskriver och definierar begrepp som används vid studien. I denna studie redovisas på ett tydligt sätt hur data har samlats in.

Etik

När man genomför en studie måste deltagandet i den vara frivilligt (Denscombe, 2000). Intervjupersonerna informerades verbalt om studiens syfte. Deltagarna som svarade på intervjufrågorna via email fick skriftligt samma information. För att skydda intervjupersonernas identitet har inga riktiga namn används. Intervjuerna genomfördes i ett ensamt rum för att undvika att samtalet skulle höras samt för att förstärkas informanternas trygghet.

Dataanalys

Intervjuerna transkriberades ordagrant och därefter analyserades de med användning av metoden som beskrivits av Graneheim & Lundman (2004) Metoden bygger på en strukturerad kodifikation och kategorisering av information från intervjuerna. Den möjliggör analysen av specifik och detaljerad information. För att undvika misstolkningar har jag gått igenom inspelningarna av samtliga intervjuer samt läst transkriberingarna flera gånger. Sedan har samtliga texter dekonstruerats genom kodning och kategorisering i relation till det aktiva valet från intervjupersonernas sida i frågan om att *välja bort Sverige*. Efter denna process har kategorierna delats i subkategorier för att förstå likheter och olikheter i varje livshistoria.

I denna undersökning har tre kategorier skapats för datainsamlingen: **arbete**, **kapital** och **svenskhhet** dessa koncept har plockats ut ur intervjuerna. Kategorierna delades in i yttligare elva subkategorier som visas i tabell 1. Samtliga begrepp är hämtade från informanternas berättelser. Kategorierna illustreras i förhållande till deras motsats, eftersom deras närvaro eller frånvaro i individernas liv resulterar i en medvetenhet som ligger till grund för att välja bort Sverige.

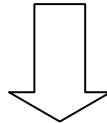
Under analysfasen visade det sig att dessa tre begrepp är viktiga för informanterna på liknande sätt, samt att det finns en röd tråd i informanternas berättelser kring begreppen som utvecklar konstruktionen av deras identitet. Identitet är en central aspekt som lyftes fram och diskuteras av intervjupersonerna i relation till kategorierna och subkategorierna. Därför illustreras **identitet** i tabell 1 som en utgångspunkt som sedan delas upp i olika aspekter som påverkar identitet. Därefter följer socialt, kulturellt och ekonomisk **medvetande** som är ett resultat av kombinationen av alla dessa aspekter i informanternas liv.

Tabellen visar konstruktionen av identitet. Den visar de tre kategorier som har använts i analysen med dess subkategorier samt medvetenhet som resultat av denna konstruktion.

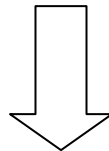
Konstruktion av identitet medvetenhet som resultat.

Tabell 1

Identitet

Kategorier	Subkategorier
Arbete/Icke arbete	Ekonomi Okvalificerat jobb Status Nätverk
Kapital/Icke kapital	Språk Kodväxling
Svenskhet/ Icke svenskhet	Tillhörighet Stereotyper Kosmopolitism Tredje Identitet

Medvetenhet

Tabell 2 är ett exempel på hur Graneheim & Lundmans (2004) metod har använts i denna undersökning för att underlätta förståelsen av insamlade data från intervjuerna.

Kodifikation och kategorisering av intervjuer

Tabell 2

Meningsbärande enheter	Kondenserad text	Kod	Underkategori	Kategori
<i>Livet är kort. Ska man ägna den till att vara där vädret alltid är sämre? Varför? Sverige har inget att erbjuda mig, bara välfärden, men med min utbildning kommer jag inte att behöva den.</i> (Carlos)	Sämre väder än andra länder, bara välfärden att erbjuda, som inte behövs om man har utbildning	Sverige anses negativt p.g.a. vädret. Välfärden uppskattas men behövs inte om man har pengar.	Tillhörighet	Svenskhet
<i>”Sen så är det klart att jag inte blandar med pappa eller mormor, då använder jag spanska”</i> (Amanda)	Väljer språk beroende på vem man talar med.	Språket anpassas till mottagaren	Kodväxling	Kapital
<i>”Jag lärde mig att folk som jag måste ha rätta kontakter för att komma in i arbetsmarknaden och kanske börja från noll. Lite som den Amerikanska drömmen!”</i> (Maria)	Folk som jag behöver bra kontakter för att komma in i arbetsmarknaden och börja underifrån.	Svenskar med annan bakgrund behöver bra nätverk för att få arbete som högutbildad. God utbildning räcker ej.	Nätverk	Arbete

Redogörelse av resultat

Nu följer en presentation av resultaten från undersökningen. Uppdelningen är samma som ovan beskrevs.

Arbete

Ekonomi

Informanterna lägger stor vikt vid lön när det gäller att välja arbetsplats och anser att deras lön är högre utomlands, därför är den personliga ekonomin en stor anledning till att välja bort Sverige. I vissa fall har de även valt utbildning i förhållande till den ekonomiska ersättningen som den förväntas ge efter examen.

” (...) jag känner verkligen inte att det är värt att ha pluggat och slitit sönder mig i tre år och sen få 18 tusen efter skatt (...) just sjuksköterskeyrket är väldigt kräsen, så det är därför jag funderar på Norge” (Amanda).

Okvalificerat jobb

Intervjupersonerna menar att ha större möjligheter att få anställning i arbeten där de är överkvalificerade. Det finns konkreta möjligheter inom vissa yrken för informanterna, många gånger kan det ha en relation till deras profession, men de är fortfarande överkvalificerad för jobben. På grund av det känner de sig utnyttjade samt att de är en bortkastad resurs. När det gäller kvalificerade jobb visade det att deras meriter var otillräckliga trots att de har haft relevant examen.

”Tiden gick och jag fick lära mig att ingen skulle ringa tillbaka för att de hade sett en intressant profil hos mig, men när det handlade om okvalificerade jobb, då var jag jätteintressant för arbetsgivaren och ansågs som en enorm resurs. Då talar jag först och främst om jobb inom kommun som kontaktperson, elevassistent, kamratstödjure.”
(Maria)

”De gånger jag blev kallad till intervju i Sverige fick jag höra att jag hade otillräckligt med erfarenhet. Jag kan inte sätta fingret på vad de verkliga orsakerna kan ha varit” (Alex).

Status

Informanterna upplever att de har låg status i Sverige på grund av deras bakgrund. Samtidigt känner de att detta förändras utomlands, deras examen från Sverige uppskattas, att de talar engelska anses som en resurs utomlands, något som i Sverige tas för givet. När informanterna flyttar utomlands upplever de att deras status höjs. Detta exemplifieras i utdrag från följande intervjuer från tre informanter som har flyttat från Sverige.

” (...) Även om jag inte har intensivt börjat söka jobb har jag stött på folk som har bett mig att gärna skicka in mitt CV. Alltså jag upplever att saker och ting är tvärtom, jag är mycket intressant som professionell här” (Maria).

”(...) man vinner liksom status bara för att man har gjort en häftig master utomlands och klarat av mycket annat” (Alex).

”(...) I Sverige var jag alltid typ ok, här är jag bra och intressant. Och det är fortfarande samma jag, samma CV och samma utbildning bakom mig. Den slutsatsen är säker, man vinner status utomlands och till och med respekt” (Anna).

Nätverk

Det visar sig att nätverk är viktigt för att ha en god tillgång till arbetsmarknaden. Informanterna saknar ett sådant nätverk i Sverige, framförallt på grund av att de är första generationen i familjen som utbildar sig i landet. Kontakterna som kan hjälpa dem att få anställning i Sverige finns inte inom områden informanterna redan har etablerat sig i, detta på grund av att kontakterna de har känner dem från bostadsområdet där enligt dem själva få studerar på universitet. Informanterna som har lämnat Sverige har byggt upp ett

nätverk utomlands som är tillfredställande för dem.

”I Sverige är det svårare, via mina polare så kan jag skaffa jobb i Clas Ohlson typ, sen så har man ett namn som e konstig, även där (Tyskland), men dem är vana på nått sätt eller det är mer ok. Och här känner jag den och den personen som kan hjälpa mig uppåt” (Alex).

”(...) Sen försökte jag bredda mitt nätverk genom att utföra praktik i tjänster i en stiftelse i Botkyrka kommun, men inget ledde till fast anställning där heller. Jag fick jobb inom olika projekt verksamhet, men inte som socionom” (Maria).

Kapital

Språk

Informanterna talar flera språk. Alla talar svenska och engelska. De känner sig mycket bekväma med engelskan, bland annat på grund av sina studier och kontakten med engelsktalande. Samtidigt har informanterna minst ett språk till som de behärskar lika bra som svenskan, det vill säga som de har vuxit upp med, därför känner de till flera sociala koder och kulturella normer. Detta uppfattas som en resurs som inte tas tillvara i Sverige, eftersom svenskan tar den största platsen och när det gäller andra språk har engelskan hög status.

”Jag tror att de flesta stora företag som söker folk värderar inte det (Språk). Inte i min bransch. Jag har sett att språk inte är så viktigt som i andra länder, Tyskland, Italien, Spanien, Frankrike. Utan här (Sverige) är det viktig att folk pratar engelska” (Carlos).

När jag ställer frågan: ”Vilket språk trivs du bäst med?”, får jag liknande svar. Alla håller med om att det beror på kontext, situation och vem man talar med. För vissa har det varit olika i olika perioder av livet.

”Turkiska, det är lättare med turkiska för mig när det gäller känslor framförallt. Men det beror också på. När jag blir sur blir jag sur på svenska, vilket är skitkonstigt. Sen när det gäller akademiska språket så funkar svenska bättre för mig. Jag tror att det beror på själva situationen egentligen. Det var en svår fråga du ställde” (Alex).

Eftersom de talar flera språk och även är vana vid att lyssna på olika dialekter av det svenska språket har de utvecklat en förmåga för att lättare kunna förstå när de möter människor som inte talar det formella språket. Detta inses som positiv i utvecklingen av en god kommunikation.

”I Tanzania gjorde vi uppsatsen, intervjuerna var på engelska, min kompis skulle transkribera en intervju som var obegriplig för henne. Men jag förstod på en gång. Min kompis tyckte att det var märkligt att jag kunde fatta vad som kvinnan sa i inspelningen. Hon hade bett sin kille och sin syster att försöka hjälpa henne förstå, men ingen gjorde det. Då insåg jag att jag är kunnig, jag kan tolka bra för att jag har flera språk och dialekter. Jag förstår även om folk inte talar korrekt och det är en viktig fördel i mitt område där man träffar människor och kommunicerar med dem hela tiden” (Amanda).

Kodväxling

Informanterna och deras barndomsvänner har levt mellan olika kulturer, därför har de lärt sig i tidig ålder att växla mellan dessa olika kulturella miljöer. Det är naturligt för dem att anpassa sig som person till olika sociala situationer samt att använda olika språk med olika människor beroende på kontext och situation. Denna förmåga finns hos samtliga informanter och har speglats i varje intervju. Detta kan anses som en viktig del av den tredje identiteten.

”Man måste vara på olika sätt. När man är med en latinamerikansk familj måste man vara på ett sätt och när man är i en svensk miljö måste man vara på ett annat sätt. Man ändrar inte på hela sin personlighet men kanske vissa förväntningar som man MÅSTE ändra på” (Carlos).

”Alltså det räcker inte bara inte att kunna språket för att man har pluggat på universitet utan du måste också förstå kulturen, och det gör jag” (Anna).

”Under min uppväxt och mest i universitetstid, såg jag religion och den respekt som finns mellan syskon i den arabiska världen. Det kan väldigt lätt ändvändas, alltså den erfarenheten jag gjorde, kan användas i den italienska kulturen.” (Carlos).

”Med vissa personer ska man inte gå in i vissa ämnen, eller skämta om vissa saker. Vissa andra kan man skämta om. Man måste veta gränser, hur långt man kan gå och när man kan dra ett skämt” (Carlos).

Svenskhet

Tillhörighet

Trots att samtliga informanter växt upp i Sverige visar det sig i olika grader och med olika exempel att de inte alltid känner tillhörighet i det svenska samhället. De känner igen sig i vissa grupper i samhället men absolut inte med en nationalitet. Det visar sig att informanterna dras till ungdomar som har liknande uppväxt som dem själva och som har svårt för att välja ett enda land, eller nation.

”Alltså själva nationaliteterna jag vet inte, jag tillhör folket. Det finns en grupp som jag typ, som har andra rötter, föräldrar som är invandrare och så. Sen så finns det helsvenskar som min kompis Anna, men jag har märkt att jag dras till den grupp som mer likt mig. Det känns som att vi förstår varandra mycket bättre jag blir ingen annorlunda freaky exotisk tjej” (Amanda).

”Jag körde en internationell master inom mitt ämne. Många av mina klasskamrater var utomeuropéer. Det fanns också européer men jag drogs till de som kom långt ifrån Europa” (Alex).

”Men sen tänker jag kan det ha varit lättare här (Brasilien) för att jag tillhör mer till det

här samhället? Eller gör jag det egentligen? Jag vet inte. Men jag har inget svårt efternamn att uttala i alla fall” (Maria)

Stereotyper

Det visar sig att de uttrycker stereotyper både till sin egen grupp som ungdomar med annan bakgrund än svensk, samt till gruppen av ”helsvenskar”. Stereotyperna är väldigt starka och blir en viktig del av deras skapande av deras identitet. De tar avstånd eller kommer närmare vissa personer eller situationer många gånger med hjälp av olika stereotypiseringar.

-Varför tyckte du att det var jobbigt att bo i Sverige då?

-”(...) jag flyttade från Stockholm, det var en ny stad, ett nytt program, med bara svenska klasskamrater.

-Vadå bara svenskar? Vad menar du?

Alltså blondiner med blåa ögon som pratade flytande svenska och tyckte att jag var exotisk. Jag hade bara pluggat med blattar, så jag hade inte upplevt det här att vara så annorlunda, så jag tyckte att hur dem betedde sig, hur kommunikationen var i klassen, jag vet inte jag kände mig riktigt utanför” (Amanda).

Kosmopolitism

Informanterna upplever att de har en öppen attityd till andra kulturer, detta eftersom dem har växt upp bland människor från olika kulturer. När de har bott utomlands har dem märkt att det är lätt för dem att känna igen sig i människor oavsett bakgrund. De har lätt att anpassa sig till nya miljöer och dessutom känner de detta som ett slags behov, ett sätt att leva. Det blir mycket svårt för dem att identifiera sig med en homogen grupp.

”Jag känner mig identifierar i mellersta Europa, alltså inte ens så mycket i Sverige. För att det finns mer folk som jag där nere. Jag har träffat många som har liknande berättelser, som kan fem fyra språk, som har bott i fyra fem länder. Som kanske har föräldrar från olika länder. De vet vad det handlar om” (Carlos).

”Jag älskar att vara omkring annorlunda människor, det är en del i mitt liv. Jag gick i skolan här i orten, de flesta var svartskallar, eller vad man ska säga, det fanns inga svenskar och de som var det, var typ finnar egentligen. Sen pluggade jag på Komvux och det var samma sak där. Kanske inte lika mycket i universitet och det var just därför det blev lite svårt i början, sen så kom jag in i miljön och jag förstod att det inte var hela världen som skilde oss, vissa saker bara. Men jag lärde mig så mycket bland svenskar! Allt från musik till mat. Och är ändå född i Stockholm men hade bättre koll om andra saker, alltså om andra kulturer, så det var bra att hamna där” (Amanda).

För dem som redan har lämnat Sverige visar det sig att det inte skulle vara tillräckligt för dem att komma tillbaka och stanna kvar på samma plats. Under tiden de har bott utanför Sverige har de utvecklat ett stort behov av att leva i andra länder samt omringande av olika miljöer och annorlunda människor.

”Jag kommer nog aldrig tillbaka till Sverige. Sen när man får barn vet man inte. Just nu vill jag vara i mellersta Europa (...) Det är skönt att ta bilen och köra till Österrike, Schweiz, allt är så nära. Här (Sverige) har man långt ifrån allting, minst två timmars flyg vart man vill åka” (Carlos).

”Jag kommer absolut att återvända till Sverige vid någon tidpunkt. I Norden är jag uppväxt och har familj och vänner där. Men om bara möjligt, kommer jag nog att välja ett liv med två platser, möjligen med en tid på en plats följt av en tid på en annan” (Martin).

”Jag skulle utan tvekan flytta till ett annat land igen efter det här. Jag är bara en liten människa på denna enorma glob, men all den rumsliga kunskap som finns tillgängligt att studera över allt är för intressant att missa” (Martin).

”Nu har jag valt Norge som nästa plan, men jag kommer att fortsätta, alltså jag vill

jobba i olika länder, det ger mig mycket. Jag växer som sjuksköterska som människa, man lär sig oerhört mycket. Man blir mer tolerant och de är verkligen jättebra” (Amanda).

Tredje identiteten

Informanterna har konstruerat sin identitet genom mötet med flera kulturer. De känner sig svenskar ibland, lika mycket som de inte gör det vid andra tillfällen. De har en flexibel och föränderlig identitet som har tagit form genom tiden och med hjälp av sociala erfarenheter. För att förstå hur dessa motsägelsefulla kulturella drag håller ihop i en människas liv används teorin om den tredje identiteten som förklarar att identitet är föränderlig och kontextuell. (Borgström & Goldestein-Kyaga 2009). Under intervjuerna hittades många exempel på hur informanterna lever upp till sin identitet i en slags motsägelsefull balans, där svenskhet finns å ena sidan och icke-svenskhet finns å den andra. Det visade sig att det är svårt, om inte omöjligt, för informanterna att välja endast en nationalitet eller en grupp att identifiera sig med. Deras förhållningssätt till de olika grupperna förändras över tid och beroende på kontext. Det som påverkar deras identitet är miljön, hur andra ser på dem samt hur de ser sig själva i relation till andra.

”I Sverige är man aldrig sedd som svensk, utan man är andra, tredje generations invandrare, men utomlands är man svensk nästan direkt. (...) Jag definierar mig själv som svensk, men en ny generation svensk som nästan är svårt att kalla dem för svenskar” (Carlos).

”Nu när jag är äldre har jag hittat mig själv på nått sätt, förstått att jag inte är turk eller svensk. Jag är både och helt enkelt. Jag har goda och dåliga egenskaper från båda sidorna. Ibland kan jag till och med välja om jag är det ena eller det andra” (Anna.)

”Direkt som svensk kan jag också känna mig ibland, speciellt här i Kina då den officiella historien gör att jag är svensk” (Martin).

Medvetenhet

Studien visar att informanterna skapar sin identitet i relation till Arbete, Kapital och Svenskhet. Det visar sig att informanterna har en stor medvetenhet om deras status i det svenska samhället samt i det land dem har valt att bosätta sig i. Informanterna har medvetenhet om deras arbetsmöjligheter både i Sverige och utomlands, de ser sig själva som stora resurser, samtidigt som de upplever sig diskriminerade i vissa fall på grund av kön eller bakgrund.

”Här i Sverige, som sjuksköterska framför allt som ny exad, och man inte har liksom en efternamn som är Nilsson eller Olsson då ser det inte så bra ut, sen så är jag kvinna, vilket också kommer att göra att min lön kommer bli lägre” (Amanda).

”Jag är medveten om att jag har en enorm kapital, men känner att den blev bortvald, bortkastat på något viss. Jag skulle gärna ha stannat, men inte i mitt gamla jobb. Det som jag gjorde var att prioriterar i min karriär” (Alex).

Medvetandet har individerna skapat med hjälp av erfarenheter och upplevelser under sina liv, vilket har att göra med deras uppväxt. Alla informanter har som tidigare nämnts växt upp i invandrantäta områden vilket har resulterat i att de har känt sig ”annorlunda” när de har rört sig utanför barndomsmiljön. På grund av det, har individerna upplevt en bekräftelse av stereotyperna som de har haft om andra svenskar. Samtidigt har informanterna upplevt att deras färdigheter och kunskaper inte räcker till för att vara lika bra som andra, samtidigt som de inte har känt sig uppskattade i det svenska samhället. Informanterna har tvingats in i en ständig kamp mellan dem själva och ”alla andra” för att visa vad de kan. Detta har speglats framförallt när de sökt arbete i Sverige.

”(…) men för mig kändes det som att man alltid var tvungen att vara bättre än dem bästa, och därför alltid otillräckligt” (Maria).

”Det uppstår många frågor fortfarande kring det som gjorde att det blev så svårt att

kunna locka arbetsgivarna i Sverige. Var det för att jag var för ung? För att jag hade invandrar föräldrar? För att jag inte tidigare hade jobbat i Sverige? Jag vet inte, det kan väl vara alla faktorer, eller?” (Anna.)

”Jag pluggade för att jag ville kunna ha ett bra liv att konkret förbättra mina möjligheter i ett framtida yrkes och samhällsliv: med en universitetsexamen förenklas saker ofta men det är bara halva sanningen, det blir inte alltid som man förväntat sig efter studierna. Inte för alla i alla fall” (Martin.)

”Jag tror jag har en kompetent bakgrund med ett väldigt svagt nätverk i Sverige. (Carlos).

Analys av resultat

Utifrån analysen har tre viktiga faktorer framkommit som är väsentliga för ungdomarna när det gäller att välja bort Sverige.

i) Att arbeta i låg statusjobb i Sverige. Rapporten från Statistiska Central Byrån ”Födda I Sverige – ändå olika?” (2010), visar att det finns en överutbildning hos individer med föräldrar födda i länder utanför Europa. Detta leder till att unga känner sig missnöjda med sin arbetssituation och med möjligheterna som den svenska arbetsmarknaden erbjuder. Att vara överkvalificerad för jobbet upplevs som en frustration och får igång ifrågasättande om all tid och energi som har investerats i studierna. Frågan om arbete har direkt relation till nätverk. Individerna som ingår i studien har inte det nödvändiga kontakter som krävs för att lyfta sin karriär. Detta beror på att de är den första generationen i familjen som studerar på högre nivå, samt att de växte upp i en miljö där få har akademisk utbildning och därför är kontakterna som de kan skapa inom sin miljö sådana som erbjuder okvalificerade arbeten.

ii) Att ha ett stor kapital. Informanterna har ett stort språkligt och kulturellt kapital. Detta är ett resultat av deras uppväxt med det svenska språket från skolan och samhället

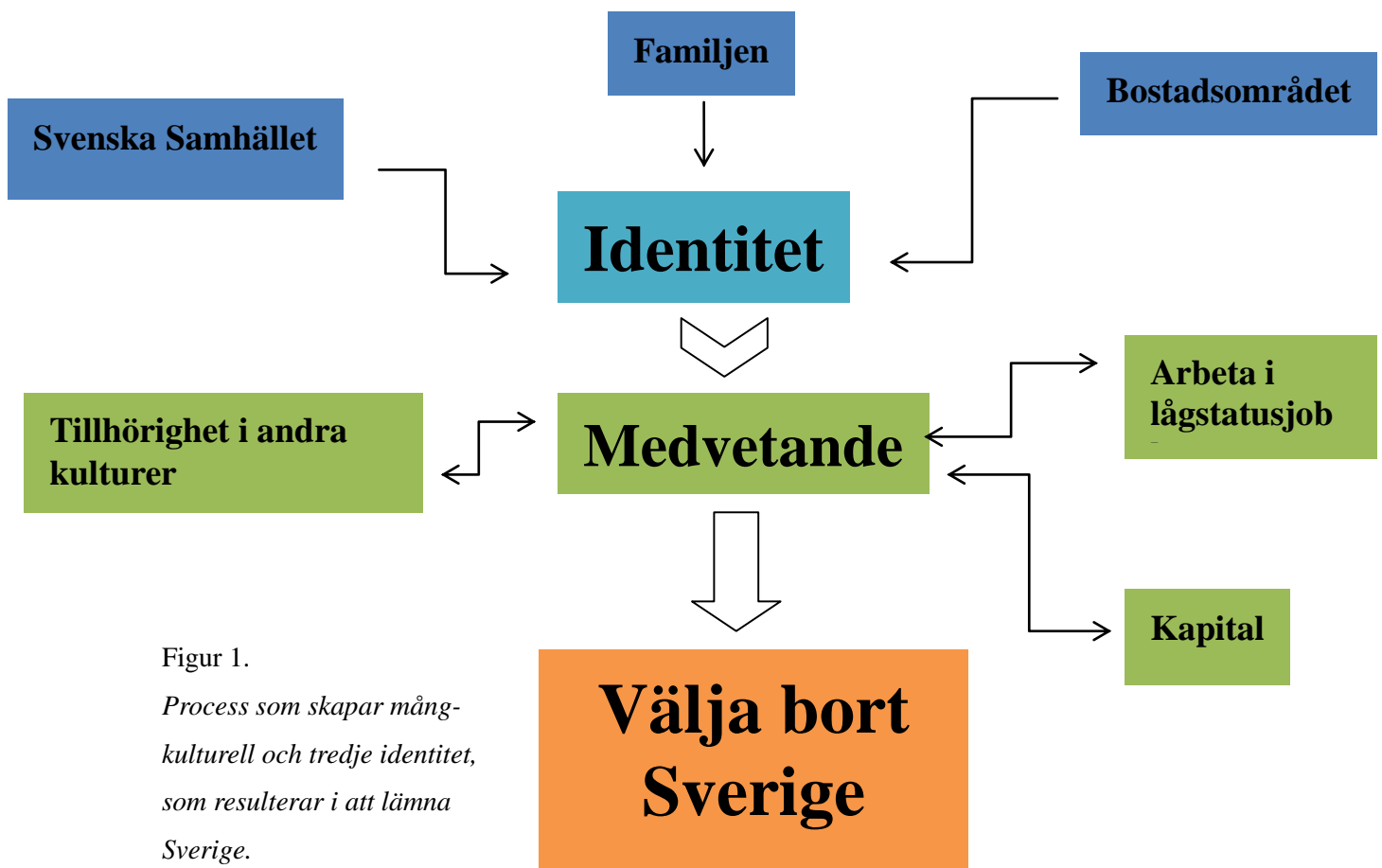
samt hemspråket. Charlotte Haglunds (2004) studie visar hur barn växer upp med språk, normer och värderingar. Denna samling av kunskap utgör barnens kapital som blir en värdefull resurs i hemmet. När barnen kommer i kontakt med den offentliga arenan utgörs den av ett annat språk, nämligen det svenska språket, med ytterligare nya värderingar och normer. Haglund (2004) förklarar hur barnen samlar in nytt kapital i kontakt med svenska institutioner som kontrasterar den samlade kunskapen i hemmet samt hur den utesluter hemmets kunskap utan att ge värde till den. Efter datainsamlingen av denna studie kan tilläggas till Haglunds resonemang att barnen inte bara blir ett resultat av den strukturerade segregering som hon påpekar, utan blir även bärare av ett stort kapital, nämligen den kodväxlingen som äger rum på ett naturligt sätt i individernas liv.

iii) Att känna tillhörighet till flera kulturer. Individerna som ingår i studien har en komplex konstruktion av sin egen identitet. Deras liv har präglats av olika kulturella normer samt av olika språk som kan tänkas motsäga varandra. Denna verklighet har gett som resultat att de inte känner igen sig i en monokulturell grupp, utan snarare är i ständigt sökande efter mångfald och som de själva uttrycker det ”äventyr”. De har förmågan att känna igen sig i människor som i första början inte har mycket att göra med dem själva. Denna förmåga kan kopplas med kosmopolitismen som påstår att människor oberoende religion och ursprung delar en gemenskap. Samtidigt är deras avstånd från nationalism också ett anspråk på kosmopolitism. Relationen dem har haft med det svenska samhället samt till svenskhet gör att de varken kan känna igen sig endast som svenskar eller chilener, brasilianer, finländare, iranier, osv utan definierar sig själva på olika sätt beroende på kontext. Detta är ett vanligt fenomen som uppkommer hos ungdomar uppväxta i liknande miljö och förhållande som Borgström & Goldstein-Kyaga (2009) examinerar i teorin den tredje Identiteten.

Diskussion

Syftet med undersökningen är studera varför vissa akademiska ungdomar med invandrarbakgrund som har växt upp i heterogena miljöer väljer bort Sverige efter högre studier. Resultaten visar att identiteten som ungdomarna utvecklar påverkar medvetandet om sin egen situation och position i det svenska samhället. Denna medvetenhet finns i relation till kulturellt och socialt kapital samt ekonomi. Medvetandet i sin tur är avgörande för att informanterna beslutar sig för att välja bort Sverige.

Illustrationen nedan ger en bättre förståelse för processen som påverkar skapandet av en mångkulturell och tredje identitet. Faktorerna som möjliggör medvetandet hos ungdomarna presenteras också i illustrationen.

Figur 1.
Process som skapar mångkulturell och tredje identitet, som resulterar i att lämna Sverige.

Identitet

Konstruktionen av identitet har ett stor inflytande på den tidigare diskuterade medvetenheten hos ungdomar. Under datainsamlingsfasen konstaterades att individerna i studien är bärare av en tredje identitet (Borgström & Goldstein-Kyaga, 2009), eftersom de upplever förmågan att växla mellan olika kulturer, anpassa sig i olika kulturella miljöer utan ansträngning, samtidigt som de verkar vara fria från tankar kring nationalism och ursprungsobjektivism.

Studien visar att ungdomarna har konstruerat sin identitet genom samspelet mellan tre viktiga sfärer. **i) Familjen;** där de har lärt sig normer, värderingar och koder från föräldrarnas födelseland. **ii) Bostadsområdet;** eller orten som de kallar den för. Denna miljö är representerad av kompisar och andra människor vars föräldrar också har invandrat till Sverige. Här har de lärt sig ytterligare andra koder som är en kombination av hemmet och den tredje miljön: **iii) Svenska samhället;** de representeras av skolan, universitetet och arbetsmiljön. Här har individerna mött en monokulturell och enspråkig värld som kontrasterar deras andra två miljöer.

Som resultat av sin uppväxt känner ungdomarna igen sig i dessa tre miljöer, men stöter dock på problem med att uppfattas som svenskar i det svenska majoritetssamhället. Inte bara av andra svenskar utan även av sig själva, detta eftersom samhällets institutioner tenderar att segregera vissa svenskar, i detta fall genom att hindra de från att få arbete.

Studien visar även att individerna känner igen sig i de kategorier som majoritetssamhället klassificerar dem i samtidigt som de ibland inte gör det. Detta kan relateras till Hylland Eriksens (2007) diskussion om etnisk identitet, då han menar att den hotade gruppen förstärker sin etniska identitet, genom att skilja ifrån grupperna, med en stark ”vi och dem” gemenskap. I detta fall är den hotade gruppen representerad av ”helsvenskar” eller ”etniska svenskar”.

På olika sätt speglas hos ungdomarna en medvetenhet om ett samhälles försök att skilja dem från ”etniska svenskar”. Ett exempel är benämningen ”svartskalle” som kan

användas för att ovänligt referera till invandrare. Ordet har adopterats av dem själva och även blivit en del av deras identitet.

Utifrån denna studie kan man ifrågasätta Hylland Eriksen (2007) beskrivning av identitet hos människor med blandad bakgrund. Hylland Eriksen refererar till dessa människor som ”etniska anomalier” Han menar att det enbart finns tre vägar för individerna när det gäller identitet **i**) att assimileras in i majoritetssamhället, *-om samhället tar emot dem-* **ii**) att bilda sin egen etniska kategori **iii**) att vara lojala med föräldrarnas etniska kategori och försöka smälta in i den, trots att de inte känner igen sig i den (Eriksen, 2007: 82-83). Studien visar snarare att en annan identitetsutveckling hos dessa individer, bort från essensialistiska beskrivningar av identitet och ursprung. Samtidigt kan man koppla identitet hos människor som har vuxit upp i heterogena miljöer till Becks (2005) analys om kosmopolitism. Han menar att människor accepterar varandras olikheter och skillnader och upplever en mänsklig tillhörighet som är bredare än etnisk eller nationell tillhörighet.

Thörn (2004) menar att nationell identitet är den identitets form som har mest inflytande i samhället. Det är lättare för samhällsmedborgare och samhällsinstitutioner att styras av tankar och normer kring nationell identitet. Detta leder till att andra former av identitet blir svårare att begripa, vilket händer med intervjupersonernas identitet som avviker från normen av nationell identitet.

Medvetenhet

Under datainsamlingen konstaterades att individerna har ett starkt medvetande om sin position i samhället samt om sina färdigheter. Med hjälp av deras medvetenhet blir det lättare för dem att välja bort Sverige och lämna bakom sig känslan av att inte passa in och vara otillräckliga för den svenska arbetsmarknaden. Första faktorn som ökar informanternas medvetenhet är att ha arbetat i **Lågstatusjobb** i Sverige. Att vara överkvalificerade för jobben upplevs som ett stort problem då informanterna är medvetna om att det finns bättre möjligheter utomlands. Utomlands upplever de en annan status, som de känner sig nöjda med. Samtidigt som de har lättare för att bredda ut sitt nätverk

och känna sig godkända i samhället oberoende av föräldrarnas födelse-land. Andra faktorn är informanternas **kapital** som består av utbildning, språk, kodväxling. Informanterna är medvetna om värdet av sin kunskap, samtidigt är de medvetna om att detta inte värderas av svenska arbetsgivare. Tredje faktorn är **tillhörighet i olika kulturer**, detta är starkt relaterat till kapital, och kan även anses som en del i det. Anledningen till att tillhörighet i olika kulturer skiljs från kapital, är för att tydliggöra dess värde, relevans och påverkan i resultatet. Självdistansen som informanterna har till nationalism och till essentialitiska tankar kring identitet, skapar en kosmopolitisk identitet och en tredje identitet, som underlättar medvetandet om deras kapital. Att informanterna skapar dessa typer av identiteter är just för att de har levt mellan olika kulturer under uppväxten.

Dessa tre faktorer tillsammans (låg statusjobb, kapital, tillhörighet i olika kulturer) skapar **medvetandet** om sin position i det svenska samhället. Det stora och viktiga beslutet om att lämna Sverige skulle inte tas om det inte vore för medvetandet om den sociala och ekonomiska verklighet som informanterna lever i Sverige.

I denna studie visas att akademiska ungdomar med annan bakgrund än svensk som väljer bort Sverige skapar ett stort medvetande som kan förknippas till det som Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) kallar för olikhetsmedvetande och som enligt forskarna ligger till grund för skapandet av en tredje identitet.

Vad händer nu?

Idag är det svårt att hitta en siffra på hur många högutbildade ungdomar som väljer bort Sverige. Vi vet inte heller vad det kan få för praktiska konsekvenser för landet. Men faktum är att det är en tendens som kan växa och som är ett direkt resultat av diskrimination och segregation av svenskar med annan bakgrund än svensk, inte bara på arbetsmarknaden (Statistiska centralbyrån, 2010) utan även i skolan (Haglund 2004) och bostadsområdet.

Utvandringen av kvalificerad arbetskraft kan undvikas om individerna känner sig värderade i Sverige samt om deras kapital lyfts fram som resurser för det svenska

samhället. Individerna behöver även få anställning i kvalificerade arbete. Vi vet att 40-talisterna pensioneras under de kommande åren. Sverige kommer att ha behov av kvalificerad arbetskraft. Samtidigt slösar landet bort kvalificerat arbetskraft genom att erbjuda okvalificerade jobb till unga med invandrabakgrund som redan har examen, för att kunna genomföra andra typer av arbete. Denna problematik kan få drastiska konsekvenser för Sverige.

Populationen växer i Sverige och människor med invandrabakgrund som väljer att stanna i Sverige kommer att förändra samhället på flera olika sätt. Kultur är inte något statisk eller oförändlig. Det är inte svenskhet heller. Ehn m.fl. (2005) förklarar att det som är typiskt svenskt idag är en föreställning av den nationella diskursen och en liten del av svenskar medborgares vardagliga vanor. Det är viktigt att samhället skapar ett medvetande om att vanor som människor har i invandratäta områden också är en del av de svenska vanorna samt att allt som unga akademiker med invandrabakgrund inte kan, går att ersätta med mycket som de redan kan, det vill säga att det finns ny kunskap, nya resurser som det svenska samhället bör ta tillvara.

Som Håkan Thörn (2004) beskriver är kultur inte statisk. Under studien kunde konstateras att ungdomarna har utvecklat en särskild identitet. Den skapas i kombination av olika miljöer och kulturer. Ungdomsgruppen med flera kulturella miljöer bygger tillsammans en kollektiv identitet. Denna kollektiva identitet som är förknippad till kosmopolitism, en tredje identitet och medvetenhet är ett nytt fenomen för Sverige och finns hos flera svenska medborgare. Den ligger till grund för det som kan bli ett viktigt fenomen i den svenska ekonomiska historien: Att välja bort Sverige.

Thörn (2004) beskriver Sveriges ekonomiska och politiska förändring. Under 80- talet var Sverige en nation vars ekonomiska tillväxt garanterade samhällsmedborgare välfärd. Idag har det blivit en nation där globaliseringens ekonomiska politik tagit över, vilket innebär att det är utbud och efterfrågan som styr marknaden. Inte bara den svenska ekonomin har förändrats, utan som resultat av den ovan nämnda processen har även samhällets institutioner gjort det. Förr var institutionerna bundna till staten och därför

hade staten större kontroll över dem. Detta resulterade i att institutionerna agerade i samma riktning.

Utifrån Thörns (2004) analys samt den här genomförda studien kan man påstå att det är svårare för medborgare som avviker bort från den nationella normen att bli accepterade med sina olikheter av svenska institutioner. Om den ekonomiska och politiska strukturen i Sverige skulle inrikta sig på att garantera alla medborgare tillträde till det svenska samhället på lika villkor genom att exempelvis skolor, universitet och det svenska media accepterar och ta tillvara olikheterna som människor har, finns det större chanser att kunskap, språk och kodväxling hos människor med invandrarbakgrund värderas av samhällets övriga medborgare och därmed kan det finnas fler möjligheter för människor med annan bakgrund än svensk att få anställning i kvalificerade arbeten. Denna analys bör djupare undersökas och kopplas till studier om identitet hos akademiska ungdomar med annan bakgrund än svensk.

Referenser

Beck, U. (2005). *Den kosmopolitiska Blicken*. Göteborg: Diadalos.

Borgström, M. (1998). *Att vara mitt emellan. Hur spanskamerikanska ungdomar i Sverige kan uppfatta villkoren för sin sociokulturella identitetsutveckling*. Doktoravhandling. Stockholms Universitet, Sverige. Pedagogiska Institutionen. Stockholm: Elanders Graphics.

Borgström, M & Goldstein-Kyaga, K. (2009). *Den tredje identiteten- Ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet*. Huddinge: Södertörn Academic Studies.

Bryman, Alan (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken: För småsakliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (P. Larsson, övers.) Lund: Studentlitteratur.

Ehn, B., Frykman, J & Löfgren O (2005). *Försvenskningen av Sverige*. Stockholm: Natur och kultur.

Graneheim, U. H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing reseach: concepts, producers and measures to achive trustworthiness. *Nurse education today*, 24, 105-112

Haglund, C. (2004). Flerspråkighet och identitet. Ur K. Hyltestam & I. Lindberg (RED.), *Svenska som andraspråk – I forskning, undervisning och samhälle*. (ss 359 -387) Lund: Studentlitteratur.

Hylland Eriksen, T. (2007). *Etnicitet och Nationalism*. Falun: Nya Doxa.

Marshall, C. & G. Rossman (2002). *Designing Qualitative Research*. Sage Publications, California.

Riessman Kohler, C (1993). *Narrative Analysis*. Boston: Sage Publication.

Robson, C. (2002). *Real World Research*. Blackwell publishing, Second edition

Statistiska centralbyrån 2010:2. *Födda i Sverige - ändå olika? Betydelsen av föräldrarnas födelseland*. Örebro: SCB.

Thörn, H.(2004). *Globaliseringens dimensioner. Nationalism, världssamhälle, demokrati och sociala rörelser*. Stockholm: Atlas.

Bilaga 1

Länder i de olika grupperna

Sverige

Norden (utom Sverige)

Danmark

Finland

Island

Norge

EU- länder (utom

Norden)

Belgien

Bulgarien

Cypern

Danzig

Estland

Frankrike

Gibraltar

Grekland

Irland

Italien

Lettland

Litauen

Luxemburg

Malta

Nederländerna

Polen

Portugal

Rumänien

Slovakien

Slovenien

Spanien

Storbritannien och

Nordiland

Tjeckien

Tyska Dem Rep (DDR)

Tyskland

Ungern

Österrike

Övriga Europa (utom Norden och EU)

Albanien

Andorra

Bosnien-Hercegovina

Jugoslavien

Kroatien

Liechtenstein

Makedonien

Moldavien

Monaco

Montenegro

Ryssland

San Merino

Schweiz

Serbien och Montenegro

Turkiet

Ukraina

Vatikanstaden

Vitryssland

Länder (utanför Europa) med högt HDI

Antigua och Barbuda

Arabemiraten, Förenade

Argentina

Australien

Bahamas

Bahrain

Bermuda

Brasilien

Brunei Darussalam

Chile

Costa Rica

Hong Kong

Israel

Japan

Kanada

Korea, Syd-

Kuba

Kuwait

Libyen

Malajiska Förbundet

Malaysia

Mauritius

Mexico

Nya Zeland	Dominikaska	Kiribati
Oman	Republiken	Kongo
Panama	Ecuador	Kongo, Demokratiska
Qatar	Egypten	Republiken
S:T Kitts och Nevis	Ekvatorialguinea	Korea, Nord-
Saudiarabien	El Salvador	Laos
Seychellerna	Fiji	Lesotho
Singapore	Filippinerna	Libanon
Taiwan	Franska Marocko	Liberia
Tonga	Gabon	Madagaskar
Trinidad och Tobago	Gambia	Maldiverna
Uruguay	Gaza-området	Marocko
USA	Georgien	Marshallöarna
	Ghana	Mauretanien
Länder (utanför	Grenada	Mikronesien
Europa) med medel	Guatemala	Mongoliet
HDI	Guayana	Myanmar
Algeriet	Haiti	Namibia
Anguilla	Honduras	Nauru
Arabrepubliken Egypten	Indien	Nepal
Armenien	Indonesien	Nicaragua
Azerbajdjan	Irak	Pakistan
Bangladesh	Iran	Palau
Belize	Jamaica	Palestina
Bhutan	Jordanien	Papua Nya Guinea
Bolivia	Jungfruöarna, Brittiska	Paraguay
Botswana	Kambodja	Peru
Colombia	Kamerun	S:T Lucia
Comorerna	Kap Verde	S:T Vicent och
Djibouti	Kazakstan	Grenadinerna
Dominicana	Kirgizistan	Salmonöarna

Samoa	Burkina Faso
Sao Tome och Principe	Burundi
Sikkim	Central Afrikanska
Sovjetunionen	Republiken
Sri Lanka	Elefantkusten
Sudan	Eritrea
Surinam	Etiopen
Swaziland	Guinea
Sydafrika	Guinea-Bissau
Sydjemen	Malawi
Syrien	Mali
Tadjikistan	Mocambique
Thailand	Niger
Togo	Nigeria
Tunisien	Rwanda
Turkmenistan	Senegal
Tuvalu	Sierra Leone
Uganda	Somalia
Uzbekistan	Tanzania
Vanuatu	Tchad
Venezuela	Zambia
Vietnam	Zanzibar
Vietnam, Rep	
Västbanken	
Västra Samoa	
Yemen	
Zimbabwe	
Östtimor	

**Länder (utanför
Europa) med lågt HDI**

